

будівництва в існуючі етнокультурні шлюбні традиції кожного регіону. Лише розбудова шлюбно-сімейних відносин на засадах цієї інтеграції дасть можливість „гармонізувати” ці відносини, вирішити найгостріші демографічні проблеми цієї сфери і тим самим сприяти прискоренню подолання демографічної кризи.

1. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії. – К.: Інститут економіки НАН України, 2001. – 580 с.

2. The New Demographic Regime. Population Challenges and Policy Responses. Edited by M. Macura,

A.L.MacDonald, W. Haug. – UN, New York and Geneva, 2005. – 301 p.

3. Demographic yearbook, 2000.: United Nations, New York, 2002.

4. Kuijsten A. Recent trends in household and family structures in Europe|| || Household Demography and Household Modelling. – New York and London: Plenum Press, 1995.

On the basis of research of spatial specific of processes of forming of marriage-domestic structure of population of Ukraine demographic tipologiya of regions of Ukraine in the context of transformation of marriage-domestic relations in the conditions of forming of postindustrialnogo company is offered.

Маліков А.В.

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

Стаття присвячена статистичній оцінці доходів населення Автономної республіки Крим та особливостям їх формування. В статті також проведена порівняльна характеристика динаміки та структури доходів населення України та населення Кримського півострова.

Ключові слова: *доходи, заробітна плата, структура доходів населення.*

I. Вступ. Дослідження рівня життя населення регіонів України є важливим науковим напрямком соціально-економічної оцінки розвитку регіонів. Науковий напрям з дослідження доходів населення, як складовий елемент формування рівня життя, серед науковців користується досить широкою популярністю. Серед відомих науковців, які досліджували проблеми формування доходів необхідно виділити Е. Лібанову, А.Колота, Д. Богиню і В. Мандибуру. В той же час, дослідженню регіональних особливостей формування доходів населення приділяється доволі мало уваги. В даній статті автором було запропоновано оцінити та порівняти особливості матеріального становища населення А.Р.Крим та України.

II. Постановка завдання. Очевидно, що серед основних пріоритетів регіональної соціально-економічної політики чільне місце має посідати формування та розвиток висо-

кого рівня життя населення. А тому, дослідження аспектів формування рівня життя населення окремих регіонів, а саме доходів населення, та порівняльна характеристика з відповідними показниками в цілому по країні дозволить виявити та проаналізувати особливості соціально-економічного розвитку регіону. Такий статистико-економічний аналіз створить передумови до вдосконалення регіональної соціально-економічної політики.

III. Результати. Протягом 1999-2004 років, в Автономній Республіці Крим, як і в цілому по Україні відбулося значне покращення рівня матеріальної забезпеченості населення. В першу чергу слід відмітити, стабільну тенденцію зростання як номінальних, так і реальних доходів населення. Так, в підтвердження вищесказаної тези, динаміка зростання середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників свідчить про щорічне суттєве збільшення матеріального забезпечення найманих працівників Кримського півострову (див. табл.1).

Проте, слід відмітити, що за досліджуванний період темпи зростання заробітної плати найманих працівників, в середньому по Україні, випереджали темпи зростання заробітної плати найманих працівників, що проживають в А.Р.Крим. Це означає, що рівень доходів найманих працівників А.Р.Крим поступається середнім показникам по Ук-

Динаміка середньомісячної номінальної заробітної плати найманих

Рік	А.Р.Крим		Україна		Співвідношення заробітної плати Криму до України, у %
	грн.	% до попереднього року	грн.	% до попереднього року	
1999	168	-	178	-	94,4
2000	225	133,9	230	129,2	97,8
2001	301	133,8	311	135,2	96,8
2002	358	118,9	376	120,9	95,2
2003	433	120,9	462	122,9	93,7
2004	543	125,4	590	127,7	92,0
2005	730	134,4	806	136,6	90,6

працівників за 1999-2005 роки. грн.

Рік	А.Р.Крим		Україна		Співвідношення заробітної плати Криму до України, в %
	грн.	% до попереднього року	грн.	% до попереднього року	
1999	168	-	178	-	94,4
2000	225	133,9	230	129,2	97,8*
2001	301	133,8	311	135,2	96,8
2002	358	118,9	376	120,9	95,2
2003	433	120,9	462	122,9	93,7
2004	543	125,4	590	127,7	92,0
2005	730	134,4	806	136,6	90,6

Джерело: за даними Державного комітету статистики.

раїні. Відображенням такої диференціації є динаміка показників співвідношення заробітної плати кримчан до середнього рівня заробітної плати найманих працівників по Україні (див. табл.1, графа 6).

Цікавим фактом є також те, що за 2000-2005 роки диференціація між рівнем заробітної плати найманих працівників А.Р.Крим та середнім рівнем заробітної плати по Україні лише збільшувалася. В 2005 році

розмір середньомісячної заробітної плати найманих працівників в Криму складав лише 90,6% від середнього розміру заробітної плати найманих працівників України, в той час як в 2000 році – 97,8%.

Крім цього, при дослідженні матеріального становища населення, необхідно приділити достатньої уваги такому економічному явищу як заборгованість із виплати заробітної плати. В цілому, динаміка заборгованості із виплати заробітної плати по регіонах України досі відзначається наявністю суттєвого

обсягу заборгованості з виплати заробітної плати. Відмітимо, що на початок 2006 року обсяг заборгованості з виплати заробітної плати в А.Р.Крим дорівнювала 45,6 млн.грн., що складає близько 4,7% всієї заборгованості по Україні. На початку 2000 року питома вага регіону в структурі загальноукраїнської заборгованості з виплати заробітної плати складала лише 2,8%, обсяг заборгованості в той час становив 180,8 млн.грн. Таким чином, на фоні загального зменшення обсягів заборгованості з виплати заробітної плати, в регіонах України має місце міжрегіональний перерозподіл обсягу загальної заборгованості. Такі процеси вплинули на зростання частки заборгованості з виплати заробітної плати саме кримського півострову в структурі загальноукраїнського обсягу боргу з виплати заробітної плати, що не може позитивно впливати на стан матеріального становища кримчан.

Поряд із збільшенням номінальних доходів населення кримського півострову від-

бувалося зростання реальної заробітної плати. Слід відмітити, що в А.Р.Крим, починаючи з 2001 року реальна заробітна плата, як і в цілому по Україні набула тенденції постійного зростання. Протягом

2002 року в А.Р.Крим реальна заробітна плата підвищилася на 17,5%, у 2003 р. – на 12,3%, в 2004 р. на 23,1%, в 2005 р. – на 18,7% (рисі). В той же час, рівень зростання реальної заробітної плати по Україні постійно випереджав темпи зростання реальної заробітної плати кримчан, відповідна тенденція мала місце і при порівнянні номінальної заробітної плати.

ньо українськими значеннями. Так, на рисунку 2 зображена динаміка сукупних еквівалентних доходів населення Криму та

України за кварталами 2003-2005 років. Динаміка сукупних еквівалентних доходів населення України та Кримського півострову має схожу тенденцію, при чому за 2004-2005 роки кожного кварталу спостерігається зростання розміру доходів населення (рис.2).

Тенденція щоквартального зростання доходів населення України в цілому та А.Р.Крим зокрема, свідчить про відповідну соціальну політику держави, яка була на-

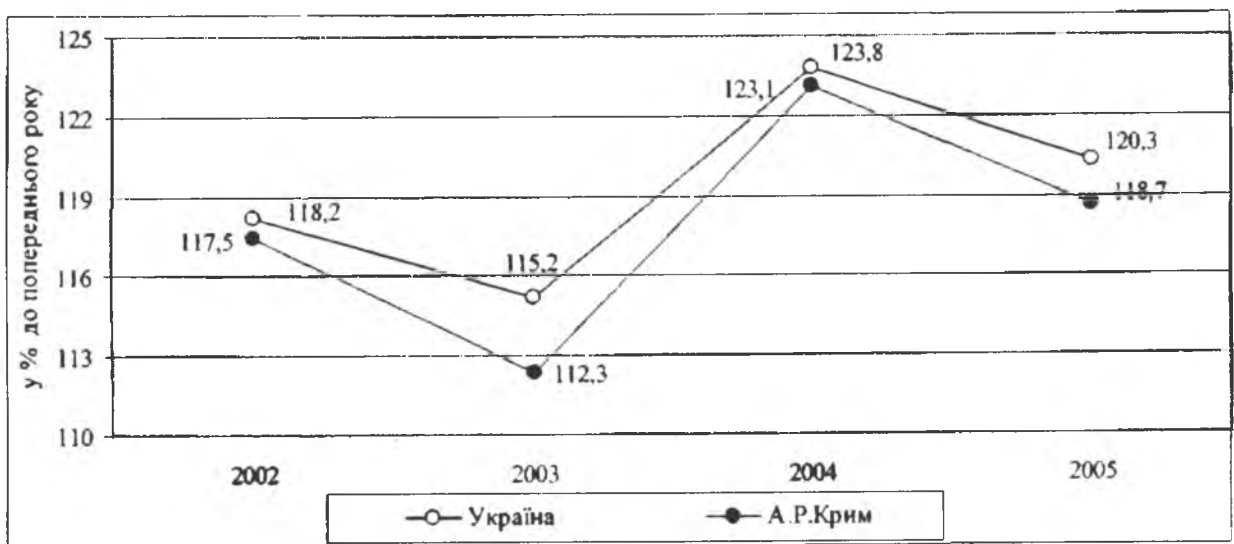

Рис. 1. Індекси реальної заробітної плати по Україні та в А.Р.Крим за 2002-2005 роки, у % до відповідного періоду попереднього року*

* Дані Державного комітету статистики.

Так як доходи є головним індикатором рівня життя населення можемо зробити висновки про те, що рівень матеріального забезпечення населення А.Р. Крим поступається середнім показникам по Україні, що негативно може впливати на формування рівня життя населення кримського півострову.

Важливим аспектом дослідження рівня життя населення А.Р.Крим є порівняльний аналіз динаміки сукупних еквівалентних доходів кримчан та показників доходів в середньому по Україні, за квартальними оцінками в 2003-2005 роках. Саме завдяки квартальному розрізу буде досягнуто можливість виявлення потенційної сезонності у формування доходів населення А.Р.Крим та України в цілому, а також встановити і оцінити диференціацію сезонності формування доходів кримського регіону при порівнянні з серед-

правлена на поступове проте потужне зростання державних соціальних гарантій (мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії). Такі напрямки соціальної політики держави особливо відчутного результату досягають в 2004-2005 роках. На противагу цьому, 2003 рік характеризується більш природними тенденціями економічного характеру, на основі яких найбільші доходи населення формувалися в 3-4 кварталах року, найменші – в першому кварталі.

Відмітимо, що соціальна політика держави щодо зростання державних соціальних гарантій безпосередньо впливає на поліпшення матеріального становища населення, проте слід рахуватися з економічними особливостями та закономірностями формування доходів.

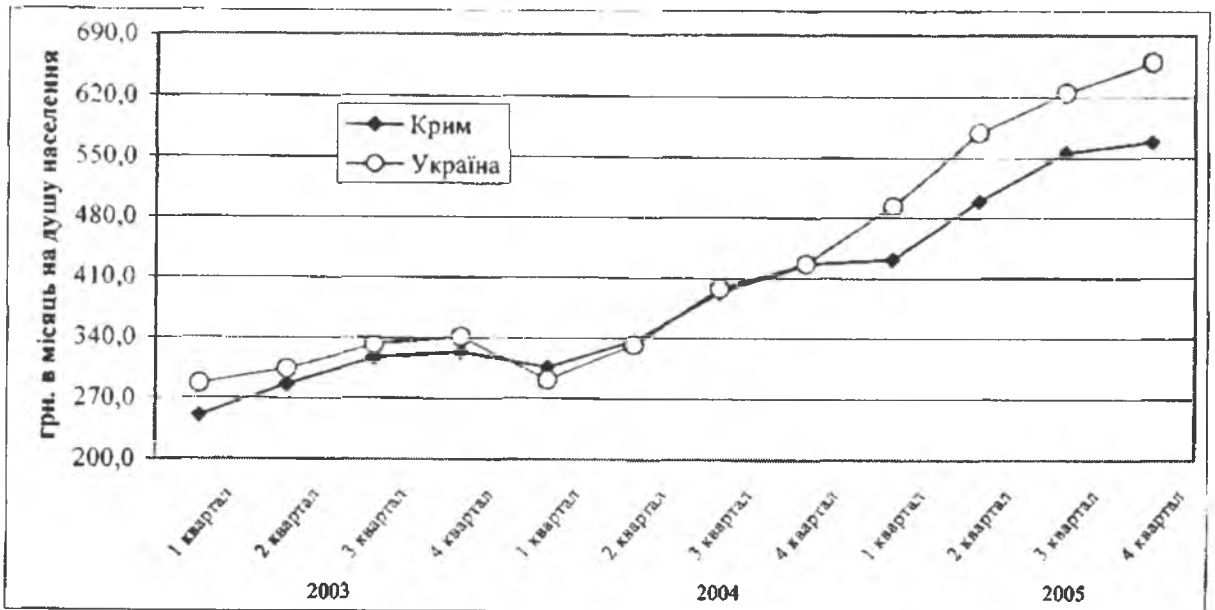

Рис. 2. Динаміка сукупних еквівалентних доходів населення України та А.Р.Криму по кварталам за 2003-2005 роки, грн. на місяць у розрахунку на одну особу.

Таким чином, проведений аналіз динаміки еквівалентних витрат та доходів, а також їх співвідношення дав можливість зробити висновки про існування позитивних тенденцій матеріального становища населення України в цілому та населення Автономної республіки Крим зокрема.

Покращення рівня матеріального становища населення автономної Республіки Крим за 2001-2005 роки отримало також своє позитивне відображення і в структурі доходів домогосподарств (табл. 2).

За досліджуваній період в структурі сукупних доходів домогосподарств автономної Республіки Крим відбувається стабільне зростання питомої ваги оплати праці. Окрім цього намітилася стійка тенденція до зростання доходів від підприємницької діяльності. Особливо слід відмітити поступове зростання в структурі доходів домогосподарств питомої ваги пенсії. Натомість, за 1999-2005 роки спостерігається зменшення питомої ваги пільг та субсидій в структурі сукупних доходів домогосподарств кримського півострова.

Таблиця 2

Структура загальних доходів домогосподарств України у 2001-2005 роках, у відсотках

Вид доходу	1999		200f	
	А.Р.Крим	Україна	А.Р.Крим	Україна
Оплата праці	40,8	35,1	51,8	48,1
Доход від підприємницької діяльності	2,9	2,7	6,8	5,2
Доходи від власності (операцій з цінними паперами, нерухомістю, продажем нерухомості)	0,7	ІД	1,4	1,0
Доходи від продажу продуктів с/г	4,3	3,9	4,1	4,8
Доходи від ОПГ (натуральні)	18,2	23,7	1,7	6,3
Пенсії	19,2	15,2	23,7	22,9
Субсидії, пільги та інші соціальні трансферти	5,3	6,4	2,2	3,5
Грошова допомога від родичів та знайомих	4,8	3,0	5,4	4,8
Інші доходи	3,8	8,9	2,9	3,5
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0

I ВИД ДОХОДУ	1999	I	2005
	А.Р.Крим	-----рГГ-----	----- ^ ----- Г-ГГ--
Україна		Україна	А.Р.Крим
Оплата праці	40.8	35.1	51.8
	48/Г		
Доход від підприємницької діяльності	2.9	2.7	6.4
Доходи від власності (операцій з цінними паперами, нерухомістю, продажем нерухомості)	0.7	1.1	1.4
Доходи від продажу продуктів с/г	4.3	3.9	4.1
Доходи від ОПГ (натуральні)	18.2	23.7	1.7
Пенсії	19.2	15.2	23.7
	22.9		
Субсидії, пільги та інші соціальні трансферти	5.3	6.1	2.2
Грошова допомога від родичів та знайомих	4.8	3.1	5.1
Інші доходи	3.8	8.9	2.9
Разом	100,0	100,0	100,0

Джерело: за розрахунками співробітників Інституту демографії та соціальних досліджень за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України Держкомстату України.

Крім цього, у 2005 році, при порівнянні з 1999 роком, відбулося дуже суттєве зменшення питомої ваги натуральних доходів від особистого підсобного господарства, що певною мірою може свідчити про покращення матеріального становища населення. Відмітимо, що в 2005 році при порівнянні з 1999 роком питома вага доходів від ОПГ в структурі сукупних доходів зменшилася з 18,1% в 1999 році до 1,7% в 2005 році відповідно. Зменшення питомої ваги такого структурного елементу сукупних доходів як „доходи від особистого підсобного господарства» є дуже позитивним соціально-економічним явищем, при чому в Криму цей показник є меншим за відповідне значення в середньому по Україні.

Досліджуючи структуру доходів домогосподарств України за 1999-2005 роки відмітимо, що основним джерелом сукупних доходів домогосподарств А.Р. Крим, як і раніше, залишаються трудові доходи. Протягом 1999-2005 років питома вага трудових доходів постійно зростала, що може свідчити про підвищення вагомості трудової діяльності як основного чинника покращення матеріального становища населення. Трудові доходи

характеризують доходи, що формуються на основі оплати праці найманих працівників та доходів осіб, які займаються підприємницькою та індивідуальною діяльністю.

Головним складовим елементом трудових доходів є оплата праці найманих працівників. Впродовж 1999-2005 років питома вага оплати праці в структурі сукупних доходів домогосподарств кримського півострову мала ознаки зростання і стала основним чинником збільшення трудових доходів населення в цілому. Відмітимо, що за 1999-2005 роки питома вага оплати праці збільшилася з 40,8% до 51,8% (див.табл.2). При цьому величина частки цього доходу в структурі сукупних доходів домогосподарств А.Р.Криму перевищує відповідні показники по Україні на 5,7 та 3,7 процентні пункти в 1999 та 2005 роках відповідно.

Наступним за своїм значенням джерелом доходів домогосподарств А.Р.Крим є пенсії. Необхідно відмітити суттєве збільшення показника питомої ваги пенсійних виплат в структурі сукупних доходів населення Криму за 1999-2005 роки. Порівняно з 1999 роком, питома вага пенсійних виплат в структурі сукупних доходів домогосподарств в 2005 році збільшилася на 4,5 п.п., склавши більше п'ятої

їх частини. Крім цього питома вага пенсійних виплат в структурі сукупних доходів кримчан перевищує середньо українське значення, що може характеризувати більшу залежність матеріального становища домогосподарств Криму від державної соціальної політики.

Важливо також приділити увагу процесові зростання питомої ваги доходів від підприємницької та індивідуальної діяльності, що перш за все, свідчить про розвиток ринкових відносин на кримському півострові. Саме це джерело доходів є ознакою інтенсивності розвитку малого та середнього бізнесу, які в свою чергу безпосередньо формують рівень життя громадян. Так, в 2005 році питома вага доходів від підприємницької діяльності збільшилася порівняно з 1999 роком на 0,5 п.п, склавши в структурі сукупних доходів домогосподарств 6,8%. Інші складові сукупного доходу, які характеризують розвиток ринкової діяльності, а саме: доходи від операцій з нерухомістю та цінними паперами (доходи від власності), доходи від продажу продуктів сільського господарства зазнали незначного зниження (див.табл.2).

Підсумовуючи проведений аналіз структури доходів домогосподарств Автономної Республіки Крим за 1999-2005 роки відмітимо лише, що структурі сукупних доходів були притаманні більш інтенсивніші та якісні

зрушення, при порівнянні з відповідною середньо українською структурою доходів. За останні роки структура доходів домогосподарств України змінювалася досить повільно, характеризуючи стабільність формування джерел доходів домогосподарств.

Зменшення структурних зрушень у формуванні доходів домогосподарств супроводжувалося позитивними тенденціями зростання головних структурних елементів доходів. Найявність характеру якісних позитивних структурних зрушень у формуванні доходів домогосподарств може свідчити про певну стабілізацію процесів економічного розвитку регіону, що дає можливість населенню формувати свої доходи з більш важливих джерел, таких як оплата праці найманих працівників, доходи від підприємницької діяльності тощо.

Наступним головним позитивним аспектом матеріального забезпечення населення є поліпшення структури витрат домогосподарств автономної Республіки Крим. Зазначимо, що структура сукупних витрат домогосподарства характеризує співвідношення ресурсів домогосподарств, що були ними витрачені для задоволення своїх як продовольчих, так і не продовольчих потреб. В цілому по регіону, основною статтею сукупних витрат домогосподарств А.Р.Крим є витрати на харчування (рис.3).

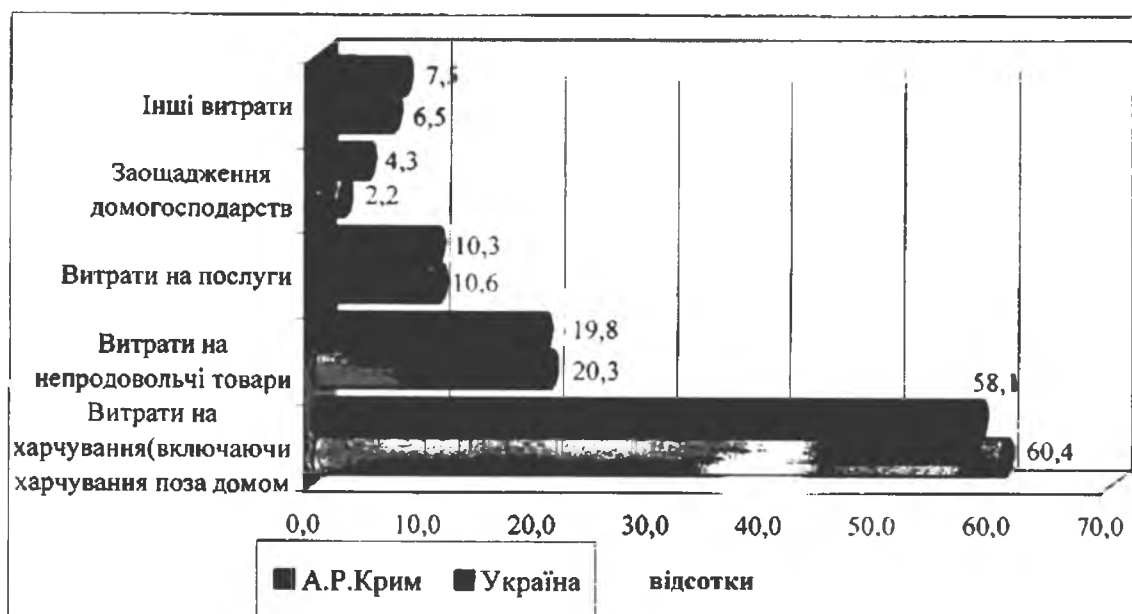

Рис. 3. Структура сукупних витрат домогосподарств України та А.Р.Крим за даними обстежень умов життя домогосподарств, за 2005 рік, %

Джерело: за розрахунками співробітників Інституту демографії та соціальних досліджень за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України Держкомстату України.

Так, в 2005 році питома вага витрат на харчування складала 60,4%, для порівняння: в середньому по Україні цей показник становив 58,1%. Так як, питома вага витрат на харчування є дуже чутливим показником, що безпосередньо прямо віддзеркалює рівень життя населення, то більший розмір цього показника в кримському регіоні може характеризувати гірший рівень життя домогосподарств Криму.

IV. Висновки. Серед головних пріоритетів регіональної соціально-економічної політики чільне місце має посідати формування та розвиток високого рівня життя населення. Дослідження аспектів формування доходів населення А.Р.Крим, та порівняльна характеристика з відповідними показниками в цілому по країні дозволить виявити та проаналізувати особливості соціально-економічного розвитку регіону та створить передумови до вдосконалення регіональної соціально-економічної політики.

За проведеними результатами дослідження відмітимо, що темпи зростання заробітної плати найманих працівників, в середньому по Україні, випереджали темпи зростання заробітної плати найманих працівників, що проживають в А.Р.Крим. Це означає, що рівень доходів найманих працівників А.Р.Крим поступається середнім показникам по Україні. Так як доходи є головним індикатором рівня життя населення можемо зробити висновок про те, що рівень матеріального забезпечення населення А.Р. Крим поступається середнім показникам по Україні, що негативно може впливати на формування рівня життя населення кримського півострову.

This article devoted to a statistical estimation of incomes of the population of Crimea and also features of their formation. In article the comparative characteristic of dynamics and structure of incomes of the population of Ukraine and the population of Crimea also is lead.

Бліннікова О.В.

ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕГІОНІ

У статті висвітлено методологічні та практичні аспекти статистичного забезпечення сучасної науково-технічної політики.

Ключові слова: наукова та інноваційна діяльність, система показників, ресурси та результати діяльності, науково-технічна та інноваційна політика.

I. Вступ. Досягнення науки і техніки виступають ключовим фактором покращення якості продукції та послуг, економії всіх видів ресурсів, зростання продуктивності праці, удосконалення організації виробництва та підвищення його ефективності, що в кінцевому підсумку визначає конкурентоспроможність підприємств та їх продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Визнання провідної ролі науково-технічної сфери в становленні та зміцненні господарства ставить на перший план необхідність розробки та реалізації активної наукової та інноваційної політики [1, 463].

Очевидною стає і необхідність забезпечення інформаційних потреб науково-технічної політики в сучасних умовах, коли спостерігається стрімке зростання значення інформації для економічного і соціального прогресу.

Для формування стратегії розвитку науки та інновацій широко застосовується поняття наукового та інноваційного потенціалу, концепція вивчення якого базується на системі показників, що характеризують ресурси та результати наукових досліджень та інноваційної діяльності.

Вагомий внесок у розробку проблеми активізації інноваційних процесів зробили вчені економісти В. Андрійчук, О. Глушко, М. Кисіль, Ю. Лупенко, Б. Данилишин, П. Саблук, В. Чижова, Л. Федулова, М. Шарко та інші автори. Проте можливості використання інформаційної бази у розробці науково-технічної та інноваційної політики в регіоні розкриті недостатньо.

II. Постановка завдання. Мета дослідження полягає у необхідності вивчення складу